

Київський університет імені Бориса Грінченка

Інститут людини

Кафедра спеціальної та інклюзивної освіти

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з науково-методичної та
навчальної роботи
(О. Б. Жильцов)
« 01 » « 04 » 2022 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Інклюзивна освіта»

для студентів

спеціальності

111 Математика
(шифр і назва спеціальності (тей))

освітнього рівня

першого (бакалаврського)
(назва освітнього рівня, ОКР)

освітньої програми

111.00.01 Математика
(шифр і назва освітньої програми)

спеціалізації
(за наявності)

(назва спеціалізації)

КИЇВСЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Ідентифікаційний код 02136554
Начальник відділу
моніторингу якості освіти
Програма № 2483/22
(підпис) (прізвище, ініціали)
« » 20 22

Київ – 2022

Розробники:

Мартинчук О.В., доктор педагогічних наук, завідувач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Федоренко О.Ф., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Викладачі:

Чайка Маргарита Сергіївна, старший викладач кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Демченко Ірина Іванівна, доктор педагогічних наук, професор кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Робочу програму розглянуто і затверджено на засіданні кафедри спеціальної та інклюзивної освіти

Протокол від 20.01.2021 р. №1

Завідувач кафедри _____ (підпис) (О.В. Мартинчук)

Робочу програму погоджено з гарантом освітньої програми (керівником освітньої програми Математика)

(назва освітньої програми)

_____. _____. 20__ р.

Керівник освітньої програми _____ (підпис) (М.М. Астаф'єва)

Робочу програму перевірено

01.02. 2021 р.

Заступник директора _____ (підпис) (Р.О. Павлюк)

Пролонговано:

на 2021 /2022 н.р. _____ (підпис) (П.В. Мартинчук), «01» _____ 2021 р.
Протокол № 24 _____ (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р.
Протокол №__ _____ (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р.
Протокол №__ _____ (ПІБ)

на 20__ /20__ н.р. _____ (підпис) _____ (ПІБ), «__» _____ 20__ р.
Протокол №__ _____ (ПІБ)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Інклюзивна освіта		
Вид дисципліни	обов'язкова	
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	
Загальний обсяг кредитів / годин	4/ 120	
Курс	3	-
Семестр	6	-
Обсяг кредитів	4	-
Обсяг годин, в тому числі:	120	-
Аудиторні	56	-
Модульний контроль	8	-
Семестровий контроль	30	-
Самостійна робота	26	-
Форма семестрового контролю	екзамен	-

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: сприяти оволодінню основами науково та методично обґрунтованих підходів до розбудови інклюзивного освітнього процесу з опорою на вітчизняний та міжнародний досвід; оволодіння змісту сучасних ефективних підходів та технологій для подолання обмеження участі учнів з особливими освітніми потребами в освітньому процесі.

Завдання:

- формувати загальні компетентності: світоглядну, громадянську, комунікативну, міжособистісну взаємодію, інформаційно-комунікаційну, креативну, аналітичну, самоосвітню;
- формувати фахову компетентність: у сфері інклюзивного навчання;
- забезпечити набуття практичних навичок при формуванні фахової компетентності у сфері інклюзивного навчання, розбудови інклюзивного освітнього середовища для дітей з особливими освітніми потребами.

3. Результати навчання за дисципліною:

- знати і розуміти базові засади інклюзивного освітнього процесу, виклики та ризики інклюзивної педагогічної практики, шляхи їх запобігання та розв'язання;
- знати міжнародні й вітчизняні законодавчі акти та їх роль у впровадженні й поширенні інклюзивної освіти;
- уміти формулювати аргументи на підтримку розвитку інклюзивної освіти, виражати позитивне ставлення і адекватне сприйняття організації інклюзивного навчання у закладі освіти;

- знати організаційні моделі командної роботи в закладах освіти, пошуку, у тому числі пошуку ресурсів, планування підтримки, взаємодії з батьками;
- знати і розуміти процес моніторингу успіхів дітей з особливими освітніми потребами;
- знати і розуміти особливості психолого-педагогічного супроводу учнів з особливими потребами та основні технології, що застосовуються педагогами та членами команди супроводу закладу освіти у процесі організації інклюзивного навчання;
- знати і розуміти специфіку діяльності асистента вчителя, асистента дитини, фахівця зі спеціальної освіти з урахуванням особливостей їхньої взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу в системі інклюзивної освіти;
- уміти аналізувати стан і тенденції розвитку системи інклюзивної освіти в Україні, ґрунтуючись на закономірностях розвитку освіти в світі;
- критично мислити щодо використання закордонного досвіду, можливості перенесення його на вітчизняний ґрунт із урахуванням національних особливостей і традицій української школи й освіти;
- уміти організовувати освітнє середовище, орієнтоване на потреби учнів з особливими освітніми потребами та потреби інших учасників освітнього процесу;
- уміти продемонструвати на базовому рівні вміння працювати самостійно (виконання завдань для самостійної роботи) та у групі (виконання завдань на семінарських й практичних заняттях).

4. Структура навчальної дисципліни

Тематичний план

Назва змістових модулів, тем	Усього	Розподіл годин між видами робіт					
		Аудиторна:					Самостійна
		Лекції	Семінари	Практичні	Лабораторні	Індивідуальні	
Змістовий модуль 1. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства							
Тема 1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти. Генеза науково-теоретичних підходів до проблеми інтегрування дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір	5	2	2	-	-	-	1
Тема 2. Інвалідність та суспільство. Інклюзивна освіта в освітологічному контексті. Деонтологія інклюзивної освіти.	5	2	2	-	-	-	1
Тема 3. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти	6	2	2	-	-	-	2
Тема 4. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні	4	2	-	-	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	22	8	6	-	-	-	6
Змістовий модуль 2. Нормативна база розвитку інклюзивної освіти. Державно-громадське управління інклюзивною освітою							
Тема 5. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві	6	2	2	-	-	-	2
Тема 6. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти	6	2	2	-	-	-	2
Тема 7. Система управління інклюзивною освітою	5	2	-	2	-	-	1
Тема 8. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП	3	2		-	-	-	1
Модульний контроль	2						
Разом	22	8	4	4	-	-	6
Змістовий модуль 3. Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти							
Тема 9. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку	6	2		2			2
Тема 10. Особливі освітні потреби:	6	2		2			2

визначення, перелік, класифікація							
Модульний контроль	2						
Разом	14	4	2	2	-	-	4
Змістовий модуль 4.							
Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти							
Тема 11. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища	6	2	-	2	-	-	2
Тема 12. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП як умова успішної інтеграції дітей у соціум. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП	6	2	-	2	-	-	2
Тема 13. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП	6	2		2	-	-	2
Тема 14. Технології інклюзивного навчання на уроках математики.	6	2	-	2	-	-	2
Тема 15. Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами на уроках математики у процесі інклюзивного навчання.	6	2	-	2	-	-	2
Модульний контроль	2						
Разом	32	10	2	10	-	-	10
Підготовка та проходження контрольних заходів	30						
Усього за навчальну дисципліну «Інклюзивна освіта»	120	30	10	16	-	-	26

5. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1.

Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства

Тема 1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти. Генеза науково-теоретичних підходів до проблеми інтегрування дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір

Вступ до курсу: програма, структура та очікування. Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти як основа розвитку необхідних компетенцій для організації та реалізації освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти.

Освітня інтеграція та інклюзія: концептуальні рамки. Концепція нормалізації та теорія включення як підґрунтя для забезпечення рівних шансів у навчанні, вихованні та розвитку для всіх дітей. Середовище, дружнє для дитини, у межах концепції ЮНІСЕФ.

Ключові слова: діти з особливими освітніми потребами, інтеграція, інклюзія, соціальна інклюзія, освітня інклюзія, інклюзивна освіта.

Рекомендована основна література [1, 2, 3 5]

Рекомендована додаткова література [1, 4, 5, 6, 8, 9, 11]

Тема 2. Інвалідність та суспільство. Інклюзивна освіта в освітологічному контексті. Деонтологія інклюзивної освіти

Інвалідність та суспільство. Поняття інвалідності в контексті соціальної інтеграції. Визначення поняття «інвалідність». Конвенція ООН про права людей з інвалідністю. Аналіз понять «виключення», «сегрегація», «інтеграція». Завдання та принципи інклюзивної освіти. Концепції інклюзивної освіти у документах ЮНЕСКО, Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), Світового банку тощо. Підходи до освіти: особливості традиційного та інклюзивного підходів до освіти. Міждисциплінарність досліджень у сфері інклюзивної освіти.

Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у сфері освіти осіб з інвалідністю. Соціальна та медична моделі розуміння інвалідності. Основні бар'єри на шляху впровадження інклюзивної освіти: фізичні, інформаційні, інституційні, ментальні. Наявні виклики.

Деонтологія як вчення про проблеми моралі та моральності. Деонтологія в освіті. Поняття «деонтологія інклюзивної освіти». Основні завдання деонтології інклюзивної освіти. Характеристика принципів деонтології інклюзивної освіти. Вимоги до моральності, професійного обов'язку та професійної поведінки вчителя в інклюзивному класі.

Ключові слова: інклюзивна освіта, освітологія, виключення, сегрегація, інтеграція, інтегроване навчання, інклюзивне навчання, деонтологія.

Рекомендована основна література [1, 3, 5]

Рекомендована додаткова література [5, 9]

Тема 3. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти

Досвід упровадження інклюзивної освіти в різних країнах світу: США, Італія, Норвегія, Фінляндія, Німеччина, Польща, Ізраїль та ін. (нормативно-правове забезпечення, мережа закладів, кадрове забезпечення тощо). Досвід упровадження інклюзивної освіти у країнах пострадянського простору.

Ключові слова: п'ятий період еволюції ставлення суспільства до осіб з порушеннями психофізичного розвитку «Від інституціалізації до інтеграції», спеціальна освіта, інклюзивна освіта.

Рекомендована основна література [2, 3, 5]

Рекомендована додаткова література [2-4, 6, 8, 11]

Тема 4. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні

Етапи розвитку інклюзивної освіти в Україні. Особливості впровадження інклюзивної освіти в Україні. Динаміка розвитку інклюзивної освіти в Україні. Сучасний стан спеціальної та інклюзивної освіти в Україні.

Міжнародна політика і законодавча база освітньої інтеграції. Основні міжнародні документи у галузі прав людини, міжнародне законодавство у сфері освіти дітей з порушеннями психофізичного розвитку: Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю.

Ключові слова: Міжнародна політика і законодавча база інклюзивної освіти, Саламанська декларація, документи ООН і ЮНЕСКО, Конвенція ООН про права дитини, Конвенція ООН про права людей з інвалідністю.

Рекомендована основна література [4, 5]

Рекомендована додаткова література [8, 13, 15, 16-20]

Змістовий модуль 2.

Нормативна база розвитку інклюзивної освіти.

Державно-громадське управління інклюзивною освітою

Тема 5. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві

Міжнародні документи ООН у сфері інклюзивної освіти: Загальна Декларація прав людини (1948), Конвенція про боротьбу з дискримінацією в галузі освіти (1960), Конвенція про права дитини (1989), Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для осіб з інвалідністю (1993), Конвенція ООН про права осіб з інвалідністю (2006). Декларації міжнародних Форумів у сфері освіти: Всесвітня декларація про освіту для всіх (Джомтьєн, 1990), Саламанська декларація про принципи, політику та практичну діяльність у галузі освіти осіб з ООП та Рамки Дій щодо освіти осіб з ООП (1994), Компенгагенська декларація про соціальний розвиток (1995), Дакарські рамки дій. Освіта для всіх: Виконання наших загальних зобов'язань (2000), Інчхонська декларація. Освіта – 2030: забезпечення загальної інклюзивної і справедливої якісної освіти та навчання протягом усього життя (2015).

Рекомендована основна література [1, 3, 5]

Рекомендована додаткова література [1-4, 6, 8]

Тема 6. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти

Законодавство України щодо забезпечення права дітей з ООП на інклюзивну освіту. Укази Президента України у сфері інклюзивної освіти. Основні положення Постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують надання державної підтримки особам з ООП. Накази Міністерства освіти і науки України щодо організації інклюзивного навчання.

Ключові слова: нормативно-правове забезпечення інклюзивної освіти, освітні закони і нормативно-правові акти України, Закон України «Про освіту» (2017), реформа освітньої системи, освітня субвенція.

Рекомендована основна література [4, 5]

Рекомендована додаткова література [8, 13, 15, 16-20]

Тема 7. Система управління інклюзивною освітою

Рівні управління інклюзивною освітою (вищий, центральний, обласний, місцевий). Повноваження органів державної влади та органів місцевого самоврядування у сфері інклюзивної освіти. Міжвідомче партнерство з

питань допомоги дітям з ООП. Роль громадських організацій та батьківських об'єднань у розвитку інклюзивної освіти. Соціоосвітнє партнерство в інклюзивній освіті.

Ключові слова: державно-громадське управління інклюзивної освіти, міжвідомче партнерство, соціоосвітнє партнерство.

*Рекомендована основна література [4, 5]
Рекомендована додаткова література [16-20]*

Тема 8. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП

Характеристика державних освітніх структур і закладів, які забезпечують освіту дітей з ООП в Україні. Комбінована система надання освітніх послуг дітям з ООП: заклади загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, заклади спеціальної освіти, навчально-реабілітаційні центри. Функції інклюзивно-ресурсних центрів. Завдання ресурсних центрів підтримки інклюзивної освіти.

Аналіз системи надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами. Міжвідомче партнерство на інституційному рівні в питаннях допомоги дітям з ООП.

Ключові слова: заклади дошкільної і загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, заклади спеціальної освіти, навчально-реабілітаційний центр, Інклюзивно-ресурсні центри, ресурсний центр підтримки інклюзивної освіти.

*Рекомендована основна література [1, 4, 5]
Рекомендована додаткова література [16-20]*

Змістовий модуль 3.

Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти

Тема 9. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку

Основні етапи розвитку дитини. Зовнішні (екзогенні) та внутрішні (ендогенні) чинники відхилення у здоров'ї. Класифікація психофізичних порушень розвитку. Класифікація дітей за українським законодавством, яким необхідно надавати особливі освітні потреби. Категорії дітей з ООП та їх характеристика.

Ключові слова: психофізичний розвиток дитини, дитина з особливими освітніми потребами, порушення психофізичного розвитку, порушення функціонування, соціалізація дитини з ООП.

*Рекомендована основна література [4, 5]
Рекомендована додаткова література [12, 14, 16]*

Тема 10. Особливі освітні потреби: визначення, перелік, класифікація

Поняття про особливі освітні потреби. Класифікація особливих освітніх потреб ЮНЕСКО. Особливі освітні потреби, пов'язані з особливою

організацією освітнього процесу. Особливі освітні потреби, пов'язані з адаптацією змісту загальної освітньої програми. Особливі освітні потреби, пов'язані з адаптацією способів подання навчального матеріалу. Особливі освітні потреби, пов'язані з подоланням труднощів у розвитку, соціалізації та адаптації.

Ключові слова: особливі освітні потреби, спеціальні освітні умови, індивідуальна освітня траєкторія.

*Рекомендована основна література [4, 5]
Рекомендована додаткова література [12, 14, 16]*

Змістовий модуль 4.

Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти

Тема 11. Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища

Універсальний дизайн у сфері освіти. Принципи універсального дизайну. Тракткування доступності у Конвенції ООН про права людей з інвалідністю. Правове забезпечення архітектурної доступності в Україні. Критерії доступності.

Особливості застосування універсального дизайну в інклюзивному освітньому середовищі. Архітектурна доступність, розумне пристосування. Облаштування просторово-фізичного інклюзивного освітнього середовища для дітей з ООП. Медіатека та ресурсна кімната.

Основні поняття теми: архітектурна доступність, розумне пристосування, універсальний дизайн, універсальний дизайн у сфері освіти.

*Рекомендована основна література [1, 4, 5]
Рекомендована додаткова література [10, 25]*

Тема 12. Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП як умова успішної інтеграції дітей у соціум. Команда психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП

Поняття про психолого-педагогічний супровід дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі. Складники психолого-педагогічного супроводу. Психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги.

Основні завдання та функції команди психолого-педагогічного супроводу. Склад команди психолого-педагогічного супроводу дитини з ООП у закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Організація роботи команди психолого-педагогічного супроводу. Асистент вчителя як учасник освітнього процесу; асистент дитини як відповідальний за соціальний супровід дитини; батьки як активні учасники освітнього процесу дитини з ООП. Взаємодія усіх учасників команди психолого-педагогічного супроводу в освітньому процесі.

Ключові слова: психолого-педагогічний супровід, команда психолого-педагогічного супроводу, психолого-педагогічні послуги, корекційно-розвиткові послуги, асистент вчителя, асистент дитини, батьки як учасники освітнього процесу.

*Рекомендована основна література [1, 3, 5]
Рекомендована додаткова література [16, 19, 22]*

Тема 13. Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП

Особливості організації освітнього процесу в інклюзивному закладі освіти: розроблення і реалізація Індивідуальної програми розвитку, надання психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг, створення інклюзивного освітнього середовища, подолання бар'єрів на шляху організації та впровадження інклюзивного навчання, професійне співробітництво в інклюзивному закладі освіти.

Індивідуальна програма розвитку дитини з ООП як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії. Технологія розробки індивідуальної програми розвитку. Етапи виконання індивідуальної програми розвитку. Моніторинг виконання індивідуальної програми розвитку. Індивідуальний навчальний план.

Ключові слова: індивідуальна програма розвитку, індивідуальний навчальний план, SMART-цілі.

*Рекомендована основна література [1, 5]
Рекомендована додаткова література [2-4, 14, 22]*

Тема 14. Технології інклюзивного навчання на уроках математики

Концепції, орієнтовані на індивідуальний підхід у процесі навчання в інклюзивному освітньому середовищі (теорія множинного інтелекту, концепція, орієнтована на освітні потреби дітей, концепція універсального дизайну). Диференційований та індивідуальний підходи у навчанні дітей з ООП. Сутність традиційного інтенсивного навчання в інклюзивному освітньому середовищі. Методики на основі підходу «Навчання у співробітництві». Стратегії когнітивного навчання в інклюзивному освітньому середовищі. Технологія спільного викладання.

Ключові слова: технології інклюзивного навчання.

*Рекомендована основна література [2, 4, 5]
Рекомендована додаткова література [1, 7, 23, 24]*

Тема 15. Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами на уроках математики у процесі інклюзивного навчання

Сутність поняття «педагогічне оцінювання». Класифікація методів педагогічного оцінювання. Основні завдання та функції оцінювання навчання учнів з ООП. Психолого-педагогічні аспекти оцінювання учнів з ООП. Методи реалізації формувального оцінювання. Підсумкове оцінювання результатів навчання учнів з ООП. Портфоліо учня як інструмент оцінювання.

Ключові слова: педагогічне оцінювання, формувальне оцінювання, підсумкове оцінювання, портфоліо.

*Рекомендована основна література [5]
Рекомендована додаткова література [14, 21]*

6. Контроль навчальних досягнень

6.1. Система оцінювання навчальних досягнень студентів курсу

Вид діяльності студента	Максимальна к-сть балів за одиницю	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
		кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість одиниць	максимальна кількість балів	кількість	одиниць	максимальна	кількість балів
Відвідування лекцій	1	4	4	4	4	2	2	5	5
Відвідування практичних занять	1	-	-	1	1	2	2	5	5
Робота на практичному занятті	10	-	-	1	10	2	20	5	50
Відвідування семінарських занять	1	3	3	2	2	-	-	-	-
Робота на семінарському занятті	10	3	30	2	20	-	-	-	-
Виконання завдань для самостійної роботи	5	4	20	4	20	2	10	5	25
Виконання модульної роботи	25	1	25	1	25	1	25	1	25
Разом		82		82		59		110	
Максимальна кількість балів: 333									
Розрахунок коефіцієнта: $k=333/60=5,55$									

6.2. Завдання для самостійної роботи та критерії її оцінювання.

Тема 1. Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти. Генеза науково-теоретичних підходів до проблеми інтегрування дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній простір (1 год.).

Завдання: Прочитайте Саламанську декларацію та рамки дій щодо освіти осіб з особливими освітніми потребами. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_001-94#Text. Визначте, які кроки має зробити держава задля організації інклюзивної освіти на національному рівні.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 2 б.
2. Здатність до критичного мислення – 2 б.
3. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 2. Інвалідність та суспільство. Інклюзивна освіта в освітологічному контексті. Деонтологія інклюзивної освіти (1 год.).

Завдання: Дайте власне визначення поняттю «інклюзивна освіта» з урахуванням освітологічного підходу до визначення поняття «освіта». Наведіть приклади ситуації включення, сегрегації, інтеграції та інклюзії у навчанні дітей з ООП.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 2 б.
3. Здатність творчо представити результати виконання завдання – 1 б.
4. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 3. Зарубіжний досвід інклюзивної освіти (2 год.).

Завдання: Окресліть перспективні напрями розвитку інклюзивної освіти в Україні, враховуючи зарубіжний досвід США (закон «IDEA») і країн Європейського Союзу.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 2 б.
3. Здатність продемонструвати правильне розуміння основних понятійно-термінологічних визначень інклюзивної освіти – 1 б.
4. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 4. Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні (2 год.)

Завдання: Проаналізуйте основні результати впровадження національного проєкту «Інклюзивна освіта – рівень свідомості нації».

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати вміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати вміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 5. Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві (2 год.)

Завдання: Проаналізуйте основні положення міжнародних документів, що регламентують право на інклюзивну освіту. Подайте узагальнення у вигляді таблиці. Висновки обґрунтуйте.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати вміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати вміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 6. Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти (2 год.)

Завдання: Здійсніть порівняльну характеристику міжнародного і національного законодавства у сфері інклюзивної освіти. Результати подайте у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 7. Система управління інклюзивною освітою (1 год.)

Завдання: Розробіть модель партнерських відносин між закладом загальної середньої освіти та іншими закладами й установами з метою організації інклюзивного освітнього середовища.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати креативність при виконанні завдання – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 8. Державні освітні структури і заклади, які забезпечують освіту дітей з ООП (1 год.)

Завдання: Проаналізуйте динаміку кількості закладів спеціальної освіти та закладів дошкільної та загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням впродовж останніх років на прикладі будь-якого регіону.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 9. Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку (2 год.)

Завдання. Здійсніть в інформаційних іноземних фахових джерелах пошук інформації про особливості дітей певної категорії. Результати діяльності подайте у вигляді короткої письмової доповіді (до 3 ст.)

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 10. Особливі освітні потреби: визначення, перелік, класифікація (2 год.)

Завдання. Здійсніть в інформаційних іноземних фахових джерелах пошук визначення поняття «особливі освітні потреби», класифікації особливих освітніх потреб. Подайте узагальнення у вигляді таблиці.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 11. Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти. (2 год.)

Завдання: Опрацюйте розділи 4 і 5 методичного посібника «Універсальний дизайн в освіті» (за заг. ред. Н.З. Софій) [25]. Дайте визначення поняттю «розумне пристосування». Визначте ресурси на рівні школи та на рівні практики педагога для створення «розумних пристосувань» для дітей з особливими освітніми потребами під час інклюзивного навчання.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до критичного мислення – 2 б.;
2. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі інклюзивної освіти на основі рефлексії та ініціативи – 2 б.;
3. здатність до грамотної презентації матеріалу – 1 б.

Тема 12. Команда психолого-педагогічного супроводу та організація взаємодії в інклюзивному процесі (2 год.)

Завдання: охарактеризуйте (на прикладах) перелік бар'єрів, які можуть заважати ефективній співпраці педагогів та батьків. Розкрийте, які з названих бар'єрів можна уникнути, та запропонуйте в який спосіб.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до критичного мислення – 2 б.; з
2. Здатність продемонструвати розвиток власного професіоналізму в галузі інклюзивної освіти на основі рефлексії та ініціативи – 2 б.;
3. Здатність до грамотної презентації матеріалу – 1 б.

Тема 13. Індивідуальна програма розвитку дитини з особливими освітніми потребами як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії (4 год.).

Завдання: систематизуйте дані про функціонування головного героя книги «Квіти для Елджерона»(авт. Деніел Кіз); розкрийте вплив чинників навколишнього середовища й особистісних факторів на життя героя.

Визначте власну ціль професійного розвитку на найближчі три роки. Сформулюйте її за принципом SMART, проаналізуйте її досяжність, вимірюваність, персоналізованість та орієнтацію на результат.

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення – 1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 14. Технології інклюзивного навчання на уроках математики (2 год.).

Завдання: опрацюйте англomовні матеріали за посиланням та зробіть конспекти – пам'ятки для педагогів. Посилання:

<https://www.understood.org/en/learning-thinking-differences/treatments-approaches/educational-strategies/differentiated-instruction-what-you-need-to-know>

<https://www.understood.org/en/learning-thinking-differences/child-learning-disabilities/reading-issues/understanding-your-childs-trouble-with-reading>

<https://www.understood.org/en/learning-thinking-differences/child-learning-disabilities/add-adhd/how-to-improve-focus-in-kids>

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.

2. Здатність до критичного мислення –1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

Тема 15. Оцінювання учнів з особливими освітніми потребами на уроках української мови та літератури у процесі інклюзивного навчання (2 год.)

Завдання: підготуйте презентацію на тему «Формувальне оцінювання на уроці іноземної мови як процес моніторингу успіхів дітей з особливими освітніми потребами».

Критерії оцінювання:

1. Здатність до аналізу інформації – 1 б.
2. Здатність до критичного мислення –1 б.
3. Здатність продемонструвати уміння працювати з інформаційними джерелами – 1 б.
4. Здатність продемонструвати уміння фахово презентувати результати власної пошукової діяльності – 1 б.
5. Здатність грамотно презентувати результати діяльності – 1 б.

6.3. Форми проведення модульного контролю та критерії оцінювання.

№ МКР	Форма проведення	Критерії оцінювання	Кількість балів
Інклюзивна освіта			
МКР 1	Тестування в ЕНК «Інклюзивна освіта» (25 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	1 бал / правильна відповідь, макс. – 25 б.
МКР 2	Тестування в ЕНК «Інклюзивна освіта» (25 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	1 бал / правильна відповідь, макс. – 25 б.
МКР 3	Тестування в ЕНК «Інклюзивна освіта» (25 тестових завдань)	Правильна відповідь на тестове завдання	1 бал / правильна відповідь, макс. – 25 б.
МКР 4	Письмова форма; виконання практичного завдання	1. Здатність продемонструвати знання змісту модуля	10 балів

	2. Здатність продемонструвати творчий підхід та генерування ідей у процесі розв'язання практичних професійних проблемних питань з організації інклюзивного освітнього процесу та забезпечення психолого-педагогічного супроводу дітей з ООП в інклюзивному освітньому просторі	10 балів
	3. Здатність продемонструвати високий рівень грамотності писемного мовлення	5 балів

6.4. Форми проведення семестрового контролю та критерії оцінювання.

Іспит . **Письмова (тестування).**

Екзамен проходитиме у системі електронного освітнього середовища Київського університету імені Бориса Грінченка в ЕНК «Інклюзивна освіта»

Критерії оцінювання завдань

35 тестових завдань (*репродуктивного характеру*) – *тах 1 бал за правильну відповідь, яка демонструє знання і розуміння теоретичного матеріалу.*

1 запитання відкритого типу «есе» (*аналітичне*) – *тах 5 балів за правильну, розгорнуту відповідь, з наявним аналізом та аргументацією власної позиції щодо змісту питання.*

6.5. **Орієнтовний перелік питань для семестрового контролю.**

Питання репродуктивного і аналітичного характеру

1. Охарактеризуйте статті Закону України «Про освіту» (2017 р.), які стосуються надання освітніх послуг дітям з особливими освітніми потребами, та їх значення для розвитку вітчизняної інклюзивної освіти.

2. Проаналізуйте нові поняття, які визначено у Законі України «Про освіту» (2017 р.) і які стосуються інклюзивного навчання.

3. Які аргументи висловлюють прихильники і противники освітньої інтеграції?

4. Охарактеризуйте сучасний стан розвитку інклюзивної освіти в Україні. Проаналізуйте українське законодавство щодо забезпечення інклюзивного навчання дітей дошкільного і шкільного віку з особливими освітніми потребами.

5. Проаналізуйте концепцію нормалізації та теорію включення як підґрунтя для забезпечення рівних шансів для всіх дітей.

6. Охарактеризуйте вимоги до навчально-методичного забезпечення інклюзивного навчання учнів з особливими освітніми потребами. Розкрийте технологію розроблення індивідуальної програми розвитку учня класу з

інклюзивною формою навчання.

7. Проаналізуйте медичну та соціальну модель інвалідності. Визначте основні характеристики соціально-інклюзивної моделі в освіті.

8. Охарактеризуйте інклюзивну освіту осіб з порушеннями психофізичного розвитку в освітологічному контексті та визначте її місце в освітній системі України.

9. Проаналізуйте сучасні проблеми інклюзивного навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами в Україні.

10. Проаналізуйте досвід упровадження інклюзивної освіти в різних країнах. Охарактеризуйте значення вивчення зарубіжного досвіду для розвитку інклюзивної освіти в Україні.

11. Охарактеризуйте національне законодавство у сфері освіти дітей з особливими освітніми потребами. Проаналізуйте українське законодавство щодо забезпечення рівного доступу дітям з психофізичними порушеннями до якісної освіти.

12. Охарактеризуйте особливості організації інклюзивного освітнього процесу.

13. Проаналізуйте переваги інклюзивної освіти для всіх учасників освітнього процесу: дітей з особливими потребами та їхніх однолітків, батьків дітей з особливими потребами, педагогів, керівників закладів освіти, інших членів місцевих громад, суспільства загалом.

14. Охарактеризуйте основні бар'єри на шляху впровадження інклюзивної освіти: фізичні, інформаційні, інституційні, ментальні.

15. Охарактеризуйте цінності інклюзивної освіти. Визначте роль школи у просуванні інклюзивних цінностей.

16. Охарактеризуйте структуру індивідуальної програми розвитку дитини та визначте етапи роботи на створення ІПР дитини.

17. Охарактеризуйте поняття «професійне співробітництво міждисциплінарної команди спеціалістів в інклюзивному середовищі». Визначте напрями міждисциплінарного супроводу дітей з особливими потребами у закладі освіти з інклюзивною формою навчання.

18. Поясніть порядок оформлення дитини з особливими освітніми потребами до інклюзивного класу.

19. Проаналізуйте роль психолого-педагогічного супроводу для забезпечення індивідуальної освітньої траєкторії дитини з особливими освітніми потребами інклюзивному закладі освіти.

20. Проаналізуйте основні підходи до застосування концепції універсального дизайну у навчанні.

21. Охарактеризуйте психолого-педагогічні та корекційно-розвиткові послуги у системі психолого-педагогічного супроводу дітей з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому просторі.

22. Визначте склад та функції команди психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в інклюзивному освітньому середовищі.

23. Дайте загальну характеристику діяльності Інклюзивно-ресурсних

центрів щодо здійснення оцінки особливих потреб дітей з порушеннями психофізичного розвитку.

24. Охарактеризуйте сучасні проблеми інклюзивного навчання та шляхи їх вирішення.

25. Розкрийте основні завдання та роль асистента вчителя; функції асистента вчителя: організаційні, навчально-розвивальні, діагностичні, прогностичні, консультативні. Визначте компетентності асистента вчителя: знання, уміння, особистісні характеристики.

26. Проаналізуйте роль асистента вчителя у забезпеченні особливих освітніх потреб учнів. Порівняйте обов'язки учителя та асистента вчителя.

27. Охарактеризуйте особливості психофізичного розвитку різних категорій дітей.

28. Охарактеризуйте особливі освітні потреби учнів.

29. Охарактеризуйте технології інклюзивного навчання на уроках іноземної мови.

30. Охарактеризуйте види оцінювання учнів з особливими освітніми потребами на уроках іноземної мови у процесі інклюзивного навчання.

6.6. Шкала відповідності оцінок

Рейтингова оцінка	Оцінка за 100-бальною шкалою	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з, можливими, незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре – достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно – посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	1-34 балів	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

7. Навчально-методична карта

Модулі	Змістовий модуль I				Змістовий модуль II			
Назва модуля	Концептуальні засади розвитку інклюзивної освіти. Інклюзивна освіта як сфера відповідальності держави та громадянського суспільства				Нормативна база розвитку інклюзивної освіти. Державно-громадське управління інклюзивною освітою			
Кіл. балів за модуль	82 бали				82 бали			
Теми	1	2	3	4	5	6	7	8
Теми занять	Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти. Генеза наук-теорет. підходів до проблеми інтегрування дітей з ООП (1 б.)	Інвалідність та суспільство. Інклюзивна освіта. В освітологіч-ному контексті. Деонтологія інклюзивної освіти (1 б.)	Зарубіжний досвід інклюзивної освіти (1 б.)	Становлення і розвиток інклюзивної освіти в Україні (1 б.)	Механізми забезпечення інклюзивної освіти у міжнародних документах та законодавстві (1 б.)	Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти (1 б.)	Система управління інклюзивною освітою (1 б.)	Державні освітні структури і заклади, які забезпечу-ють освіту дітей з ООП (1 б.)
Тема практ. зан.							Система управління інклюзивною освітою (1 б.)	
Робота на практ. зан							10 балів	
Тема сем. заняття	Сутність, завдання та принципи інклюзивної освіти (1 б.)	Інклюзивна освіта в освітологічному контексті. Деонтологія інклюзивної освіти (1 б.)	Зарубіжний досвід інклюзивної освіти (1 б.)		Механізми забезпечення інкл. освіти у міжнародних документах (1 б.)	Національне законодавство у сфері інклюзивної освіти (1 б.)		
Робота на сем. занятті	10 балів	10 балів	10 балів		10 балів	10 балів		
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)				Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			

Модулі	Змістовий модуль III		Змістовий модуль IV				
	Дитина з особливими освітніми потребами як суб'єкт інклюзивної освіти		Організація освітнього процесу в умовах інклюзивної освіти				
Кіл. балів за модуль	59		110				
Теми	9	10	11	12	13	14	15
Теми лекцій	Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку (1 б.)	Особливі освітні потреби: визначення, перелік, класифікація (1 б.)	Універсальний дизайн інклюзивного освітнього середовища (1 б.)	Команда психолого-педагогічного супроводу. (1 б.)	Індивідуальна програма розвитку як документ реалізації інд. освітньої траєкторії учня (1 б.)	Технології інклюзивного навчання на уроках математики (1 б.)	Оцінювання учнів з ООП на уроках математики у процесі інклюзивного навчання (1 б.)
Теми прак. занять	Діти з особливими освітніми потребами: особливості психофізичного розвитку (1 б.)	Особливі освітні потреби: визначення, перелік, класифікація (1 б.)	Доступність і концепція універсального дизайну як важливі умови забезпечення інклюзивної освіти (1 б.)	Психолого-педагогічний супровід дітей з ООП як умова успішної інтеграції дітей у соціум (1 б.)	Індивідуальна програма розвитку як документ реалізації індивідуальної освітньої траєкторії учня (1 б.)	Технології інклюзивного навчання на уроках математики (1 б.)	Оцінювання учнів з ООП на уроках математики у процесі інклюзивного навчання (1 б.)
Робота на практ. занятті	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів	10 балів
Самост. робота	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів	5 балів
Види пот.конт.	Модульна контрольна робота 1 (25 балів)			Модульна контрольна робота 2 (25 балів)			

Всього: 333 балів. $K=333/60=5,55$

8. Рекомендовані джерела

Основна (базова):

1. Асистент учителя в інклюзивному класі: навчально-методичний посібник / Н.М. Дятленко, Н.З. Софій, О.В. Мартинчук, Ю.М. Найда; під заг. ред. М.Ф. Войцехівського. К.: ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 172 с. URL : http://nmcio.ippo.kubg.edu.ua/wp-content/uploads/2015/05/Assist_teacher_4_All_print.pdf
2. Байда Л.Ю. Інвалідність та суспільство: навч.-метод. посіб. / Л.Ю. Байда, О.В. Красюкова-Еннс, С.Ю. Буров та ін.; за заг. ред. Л.Ю.Байди, О.В.Красюкової-Еннс. К., 2012. 216 с. URL : <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/36/>
3. Інклюзивна освіта. Підтримка розмаїття у класі: практ. посіб. / Т. Лорман, Дж. Демплер, Д. Харві; пер. з англ. К.: СПД-ФО Парашин І.С., 2010. 296 с. URL : <http://www.ussf.kiev.ua/ieeditions/37/>
4. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. К.: Літера ЛТД, 2019. 208 с. URL : https://lib.imzo.gov.ua/wa-data/public/site/books2/navchalno-metodychny-posibnyky/dlya-pedpraysivnykiv/poradnik_blok-min.pdf
5. Порошенко М.А. Інклюзивна освіта: навчальний посібник. Київ: ТОВ «Агенство «Україна», 2019. 300с. URL : <http://poroshenko.com/data/group/21/site2-bff4eba3e5.pdf>

9. Додаткові джерела:

1. Єфімова С.М., Королюк С.В. Лідерство та інклюзивна освіта: навч.-метод. посіб. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»», 2011. 164 с.
2. Инклюзивное образование : метод. пособ. для непрерывного обучения дидактических кадров, работающих в области инклюзивного образования детей / А. Булат, А. Кара, В. Соловей и др. Часть 1. Кишинев, 2016. 168 с.
3. Инклюзивное образование : метод. пособ. для непрерывного обучения дидактических кадров, работающих в области инклюзивного образования детей / Г. Булат, С. Курилов, Н. Букун и др. Часть 2. Кишинев, 2016. 196 с.
4. Инклюзивное образование : метод. пособ. для непрерывного обучения дидактических кадров, работающих в области инклюзивного образования детей / А. Ефтоди, А. Балан, А. Кара и др. Часть 3. Кишинев, 2016. 128 с.
5. Інвалідність та суспільство: навчально-методичний посібник / За заг. ред. Л.Ю. Байди., О.В. Красюкової – Еннс. К., 2012. 216 с.
6. Индекс інклюзії : розвиток навчання та участі в життєдіяльності шкіл : посіб. / Т. Бут; пер. з англ. К. : ТОВ Видавничий дім «Плеяди», 2015. 190 с.
7. Диференційоване викладання в інклюзивному навчальному закладі :

- навч.-метод. посіб. / О.М. Таранченко, Ю.М. Найда; за заг. ред. А.А. Колупаєвої. Київ : Видавнича група «А.С.К.», 2012. 124 с.
8. Колупаєва А.А., Таранченко О.М. Інклюзивна освіта: від основ до практики: монографія. К.: ТОВ «АПОТОЛ», 2016. 152 с.
 9. Конвенція про права осіб з інвалідністю. Документ від 06.06.2016 № 995_g71. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL : https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_g71#Text
 10. Красюкова-Еннс О., Грибальський Я., Байда Л., Азін В. Модуль. Доступність та універсальний дизайн. К., 2011. 132 с.
 11. Мартинчук О.В. Підготовка фахівців зі спеціальної освіти до професійної діяльності в умовах інклюзивного освітнього середовища : монографія. К.: Вид-во учбової літератури, 2018. 420 с.
 12. Мартинчук О.В., Довга К.Р. Концептуалізація поняття «діти з особливими освітніми потребами» в українській нормативно-правовій базі у сфері інклюзивної освіти. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. 2019. Вип. 72 (2). С. 18–25.
 13. Мартинчук О.В., Скрипник Т.В. Потреба у концептуалізації понять інклюзивної освіти в Україні як виклик сьогодення. Актуальні питання корекційної освіти. 2020. 16 (1). С. 186–197.
 14. Миронова С.П. Педагогіка інклюзивної освіти: навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2016. 163 с.
 15. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. МОН України. Міністерство освіти і науки України, 2016.
 16. Організаційно-методичні засади діяльності інклюзивно-ресурсних центрів :навчально-методичний посібник / За заг.ред. М.А. Порошенко. Київ. 252 с.
 17. Постанова КМУ від 9 серпня 2017 року № 588 «Про внесення змін до Порядку організації інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах». URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
 18. Постанова КМУ від 12 липня 2017 року № 545 «Про затвердження Положення про інклюзивно-ресурсний центр». URL : <http://mon.gov.ua/activity/education/zagalna-serednya/osvita-osib-z-osoblivimi-potrebami/normativno-pravova-baza.html>
 19. Примірне положення про команду психолого-педагогічного супроводу дитини з особливими освітніми потребами в закладі загальної середньої та дошкільної освіти. Наказ МОН України від 08.06.2018 р. № 609
 20. Про освіту. Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. База даних «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
 21. Сак Т.В. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з

- особливими освітніми потребами в інклюзивному класі : навч. курс та наук.-метод. посіб. К. : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2011. 168 с.
- 22.Скрипник Т. Технології психолого-педагогічного супроводу дітей з аутизмом в освітньому просторі: навчально-наочний посіб. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 56 с.
- 23.Спільне викладання в інклюзивному класі: метод.матеріали./Укладач – Софій Н.З., – К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди»,2015. – 70с .
- 24.Стратегії викладання в інклюзивному навчальному закладі / Е.А. Данілавичюте, С.В. Літовченко; за заг. ред. А.А. Колупаєвої. К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. 360 с.
- 25.Універсальний дизайн в освіті: посібник / Під заг. ред. Н.З. Софій. К.: ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2015. 76 с.
- 26.Федоренко О. Інклюзивне навчання: оцінювання учнів з особливими освітніми потребами. *Особлива дитина: навчання і виховання*. 2018. № 2 (86). С. 76-86.
- 27.Федоренко О. Універсальний дизайн в освіті: вивчаємо та впроваджуємо в освітню програму. *Практика управління закладом освіти*. 2018. №11. С. 46-52.
- 28.Ферт О. Гіперактивна дитина у класі. Стратегії реагування та організація навчального середовища : методичні рекомендації. Львів, 2017. 27 с.

10. Додаткові електронні ресурси:

1. Е-бібліотека. Сайт Всеукраїнського фонду «Крок за кроком»: www.ussf.kiev.ua
2. Освіта дітей з особливими потребами. Сайт МОН України. URL : <https://mon.gov.ua/ua/tag/dityam-z-osoblivimi-potrebami>

11.Рекомендовані книги та фільми.

Книги:

1. Деніел Кіз. Квіти для Елджернона /пер.з англійської В. Шовкун. – Харків: клуб сімейного дозвілля, 2015. – 304 с.

Фільми:

1. «Людина дощу», фільм режисера Баррі Левінсона (1988р.)
2. «Колір раю», фільм режисера Маджида Маджиді (1999 р.).